

Dušan Miklja

■ Laguna ■

Copyright © 2015 Dušan Miklja
Copyright © 2015 ovog izdanja, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

The logo for Grand Central, featuring the words "GRAND" and "CENTRAL" stacked vertically in a white, serif font. The text is set against a dark, textured background that resembles a stone or brick wall. The "GRAND" sign is smaller and positioned above the larger "CENTRAL" sign.

GRAND
CENTRAL

Sadržaj

I	Grand central	9
II	Pomama	16
III	Mohamed.	26
IV	Hotel <i>Park Savoj</i>	32
V	Mera pristojnosti	37
VI	Utopija u pokušaju	49
VII	Lekcija o globalizmu i vanila kejk	56
VIII	Aleksandrijska biblioteka	67
IX	Narukvica od lažnog zlata	85
X	Žiža sveta	100
XI	Na mračnoj strani	126
XII	Muzejske utvare	137
XIII	Kanui jedrenjaci	154
XIV	Bagration	159
XV	Ludilo noći	166

XVI	Moć sudbine187
XVII	Došaptavanje sa Jungom199
XVIII	Male stvari222
XIX	Eskobar poziva taksi.256
XX	Krpena lutka263
	<i>O autoru.</i>271

I

GRAND CENTRAL

Uliks je sa galerije posmatrao neurotične čestice čije su se putanje ukrštale u glavnom holu. Kao da ih je skriveno čudovište zahvatalo džinovskim vedrom iz unutrašnjosti zemlje putnici su se, sa svakom novom prispelom kompozicijom, razlivali po peronu. Iako su, sudeći po užurbanim pokretima, nalik navijenim lutkama, odavali utisak kako su sami izabrali put, sve ih je nosio isti džinovski talas.

Neprestano komešanje Uliksa je isprva zabavljalo, ali takođe neumitnim ponavljanjem, takoreći sudbinskom predodređenošću, i sve više uznemiravalo. Klonio se da Njujork pod zemljom doživi kao had u kome, posle smrti, borave grešne duše, ali su mimo njegove želje analogije neumoljivo navirale. Tim pre što je pojam pakla prvobitno označavao ognjene predele podzemnog sveta, koji se, doduše, u nekim religijama predstavlja kao hladan i mračan. Protivrečnosti u opisu pakla Uliks je pripisivao uobrazilji čoveka koja nikako nije mogla da se usaglasi šta je za grešnike okrutnija kazna: da gore u ognju ili da se smrzavaju u većitom ledu.

Iako su i za jednu i za drugu viziju postojali opipljivi razlozi, Uliks je podzemne platforme Grand centrala radije zamišljao kao odaje mitološkog boga vatre i zaštitnika kovača Vulkana, čija je radionica u samom središtu užarene Zemljine utrobe. Vruća para kuljala je sa donjih platformi kao da grad nije sagrađen na bazaltnim stenama, već nad samim uzavrelim kotlom pakla.

Prepoznao je tu manijačku uskovitlanost, koju je osetio već na prvom koraku na aerodromu, kao višak energije po kojoj je Njujork poslovično poznat. Posmatrane sa galerije, mirijade čestica koje su se, kao u džinovskom ciklotronu, neprestano zaplitala i rasplitala, bile su ote-lavljenje samoga haosa. Sa malo mašte mogle su da se zamisle i kao slika avionske ili železničke nesreće, višestruko umnožene.

Još pri prvom susretu sa Amerikom primetio je da domaćini najviše truda ulažu u obuzdavanje haosa. U kanalisanje pridošlih putnika u tesne hodnike koji ih vode do odredišta. Zato nije čudo što su Ilj i Petrov, koji su u Njujork doputovali brodom iz francuske luke Avra, u *Jednospratnoj Americi* ili možda samo *Prizemnoj Americi* – nije bio sasvim siguran kako su naslovili svoj putopis – sa žaljenjem zaključili da Ameriku, bar pri prvim koracima, nisu ni videli. Samo futurističke limene sulundare kroz koje su se klaustrofobično provlačili.

Ko bi rekao da će se sazdatelji vedrog prevaranta Ostapa Bendera svojim doživljajem njujorške luke pridružiti zlokobnim vizijama pisaca apsurdna. Da će, što je Uliksa još više zadivilo, pronicljivo otkriti da je „svrstavanje nereda“ sistem na kome počiva celokupno društveno i državno uređenje Amerike. Jednom saterane u limene

oluke nadolazeće čestice mogu upražnjavati svoje običaje, dubiti na rukama ili se prevrtati preko glave, a da nikoga za to neće biti briga sve dok su pod prismotrom u uskom limenom getu. Jednom unutra, brižljivo nadzirani, slobodni su da čine što god im je drago.

Sa stanovišta organizacije nije imao nikakav prigovor. Ono što ga je mučilo, razjedalo takoreći, bila je bestidnost kojom se privid slobode predstavlja kao nesmetana sloboda da svako živi po svom izboru i nahodjenju. Niko pridošlicu zaista u tome nije ograničavao, ali samo u tesnom hodniku, u limenom sulundaru, u koji je, već na prvom koraku na novom tlu, silom ili milom utisnut. Čim bi, iz ne samo fizički, već i duševno skućenog prostora pomolio nos, morao je da se podvrgava neumoljivim pravilima.

I sâm je na aerodromu bio svedok da za obavezujuće naloge nema izuzetaka. Pridošli putnici nisu mogli tek tako da se ukrcaju u autobuse. Morali su prethodno da tačno ukucaju broj, neku vrstu šifre, tajnog koda takoreći, da bi obezbedili prevoz. Oni koji to nisu bili u stanju mogli su i ceo život da čekaju na aerodromu. Pošto su se zadesili „van sistema“, za njih nije bilo milosti. Nije, naravno, mogao da odobri tako brutalne metode. A opet, možda je to bio jedini način da se uvede red – tražio je makar neke olakšavajuće okolnosti.

Na sve strane razbacani sastojci samo zamišljene železničke katastrofe na kraju su se sa lakoćom provlačili kroz uske koridore, prateći bez greške svetleće putokaze do podzemne železnice i prigradskih vozova. Kao da se neki viši um, možda i sam nečastivi, bavio svrstavanjem meteža, u svem tom haosu bilo je nekog sistema. Nepresušna bujica putnika sa donjih platformi nalazila je, najzad, izlaz

na površinu zemlje jedino poštovanjem utvrđenih pravila. Bez njihovog poznavanja bio bi prekinut *perpetuum mobile* u kome se sićušne čestice, pokretane munjevitom brzinom, nikada ne sudaraju. Kada se to, sticajem okolnosti, sudarom vozova, na primer, ipak dogodi, nastaju situacije dostojne jednog Kafke ili Beketa.

Mravinjak u glavnom holu ipak nije mogao da se sveđe jedino na pojam neprestanog kretanja. Niti samo na pomamnu zahuktalost i nepodnošljivu buku koje su najupečatljivije obeležje i zaštitni znak Njujorka. Sve te bezbrojne izukrštane putanje upućivale su takođe na zaključak da *perpetuum mobile* nije samo odsustvo mirovanja, već i neutoljiva čežnja da se svet, makar u svom najpoznatijem urbanom uzoru, doživi na sveobuhvatan način.

I Geteov Faust, najzad, živio je u uverenju da „onaj koji želi u beskonačno stići, mora u konačnom na sve strane ići“. To je već haotičnom gamizanju davalo neki smisao. Užurbane čestice u glavnom holu Ulikšu, otuda, nisu više, kako bi to rekao Bihner, ličile samo na „rascepkanu iverje“.

Iako ga je traženje smisla, makar u pokušaju, donekle obodriilo, pitao se da li je sveobuhvatnost moguća. Da li van zamučene utopističke predstave uopšte postoji?

Odgovor nije morao da traži u filozofskim ili teološkim traktatima. Dovoljno je bilo da se priseti O'Henrijeve priče o putniku koji je odlučio da obiđe sve stanice njujorške podzemne železnice da bi, shvativši uzaludnost takvog poduhvata, na kraju odustao.

Čak i da se zamisli samo kao maketa univerzuma, što će reći kao neuspelo podražavanje, Njujork se ne može u celini upoznati, glasno je uzdahnuo.

Ideja o „maketi univerzuma“ nije mu slučajno pala na pamet. Njujork se proteže svuda, ne samo u visinu najgušćim čokotom višespratnica na svetu, već i ispod tla okovanog asfaltom, u dubinu. Za podzemne galerije iskopano je više zemlje nego pri prokopavanju Panamskog kanala.

Pošto je znao da su na razmeđu dva veka radovi, u najvećoj meri, obavljani ručno, sirovom snagom čoveka, Ulikšu navreše sećanja na Hirošimu. Kao što mu je u japanskom gradu bilo nepodnošljivo da hoda po senkama mrtvih, tako se i u glavnom holu njujorškog terminala grozio od pomisli da su ispod blistavog mramornog poda, u dva podzemna sprata platformi ugrađene takođe kosti radnika, u većini emigranata. Mogao je to sa sigurnošću da tvrdi jer su došljaci ne samo obavljali najteže poslove, već su i više od drugih bili izloženi opasnostima. Na radnike se obrušavala zemlja ili su ostajali zatrpani ispod potpornih stubova koji su se često rušili.

Dok je osmatrao glavni hol koji je visokim svodom i lučnim prozorima od tavanice do poda više ličio na katedralu ili možda na raskošni pozorišni foaje sa dva niza stepenica, po uzoru na Parisku operu, Ulikš se pitao da li je iko od putnika koji se premeću Grand centralom svestan koliko je visoka cena plaćena za sav taj bleštavi sjaj.

Da je putovanje železnicom u tim prvim danima imalo i statusni značaj upućivao je i Vanderbiltov hol sa pozlaćenim lusterima i ljubičastim mramorom.

Istini za volju, na Ulikša sva ta raskoš nije ostavljala utisak. Više ga je uzbuđivalo saznanje da kroz glavni hol Grand central terminala dnevno prođe pola miliona putnika. Da svako od njih ima svoju životnu priču. Ono što se obično naziva sudbinom. Bez te priče, koja je i njemu

samom pomogla da u dugom lutanju odoli iskušenjima i opstane, putnici koji su nasumično promicali postojali su samo kao beskonačan niz čestica, više kao statistički podatak nego kao ljudi od krvi i mesa koji se među sobom razlikuju upravo po različitim sudbinama.

U potrazi za pričom pogled mu je privukla raskošna tavanica na kojoj su predstavljena zodijačka sazvežđa sa dve i po hiljade zvezda Strelca, Bika i Blizanaca. Na dugim plovidbama u toj meri se zbližio sa nebeskim sferama da je već na prvi pogled uočio da je francuskom dekorateru Polu Heliju za stvaranje privida univerzuma poslužio stari manuskript. Uliksu to nije nimalo smetalo. Bio je, naprotiv, srećan što je tavanica tako dobila patinu prapočetka. Što je dekoraterova priča imala kosmičku dimenziju. Pri pogledu na zodijačke tavanice glavnog hola Grand centra Uliksu nije slučajno pao na pamet simulakrum. Kako je, uostalom, moglo da mu promakne da taj pojam označava ne samo privid, sliku i priliku, oličenje, lažnu sliku, već i avet. U ovom slučaju avet prošlosti.

Zanimao ga je takođe veliki časovnik sa četvorostranim cifarnikom, ispod koga su obično ugovarani susreti i viđenja.

Koliko li je, bože, ljubavnih priča tako otpočelo. Koliko je, opet, razočaranja doživljeno zbog nedolaska voljene ili voljenog, tronuto je mislio.

Mogao je takođe lako da zamisli kako su, ispod istoga sata, začinjane špijunske ili detektivske sage. Neke od njih zaista su se i dogodile. U vreme Drugog svetskog rata osujećeni su špijuni Abvera, nemačke vojne obaveštajne službe, koji su nameravali da onesposobe stanicu za saobraćaj.

Ispostavilo se da to i nije bilo tako teško jer su dve posude peska bile dovoljne da oštete osetljive mehanizme.

Agenti su uhapšeni pre nego što su uspeli da svoj naum oživotvore. Da preduprede slične pokušaje, vlasti su uređaje smestile na tajno mesto, a stražare ovlastili da „po viđenju“ pucaju na svako lice koje se tu neovlašćeno pojavi.

To je već ličilo na filmsku priču.

Kako je, dođavola, mogao da zna koja je od dve priče verodostojnija: ona koju je smislio Holivud ili pak ona koju je začeo sam život. Za većinu ljudi u svetu Amerika je ono što se vidi na filmu.

To što se u njoj „puca po viđenju“, bez odlaganja i okolišenja dakle, u obe priče je bilo podjednako istinito.

Uliksa ni jedna ni druga priča nije plašila. Na dugim plovidbama, najzad, lakše je odolevao iskušenjima nego dosadi.

II

POMAMA

Našavši se ponovo na ulici Uliks se načas kolebao na koju stranu da se uputi. Nije u stvari imao nikakvih planova osim da se prilagodi drugačijoj vremenskoj zoni. Da je nekako „prevari“ kako bi lakše podneo razliku od šest časova. Bio je, uostalom, već dovoljno pospan da bi mogao da se priseća kako je, dok u Njujorku tek pada več, u Beogradu već ponoć.

Samo što je izašao iz terminala uronio je u gradsku vrevu koja mu je, zavijanjem sirena, pomogla da savlada umor i pospanost.

Krenuo je nasumice prema prvom raskršću. Odatle se već sasvim promišljeno zaputio prema Tajms skveru. Na južnu stranu Njujorka, pa dokle stigne.

Pomislivši da su za čoveka koji preleće okean strane sveta uvek prisutne, setio se Šilerove pesme o Kolumbu:

*Uvek i uvek na zapad,
Tamo se mora obala pokazati.
Budi odan promisli Božjoj i sledi ćutljivo more
Ako još nije, sad će iz plime izroniti.*

Prepustio se ljudskoj bujici koja je neprestano narastala tako što su se u nju ulivali zaposleni čije je radno vreme upravo isticalo. Kao što je naglo narastala, reka službenika je, survavajući se u stanice podzemne železnice, takođe brzo oticala.

Kao većitom putniku, Uliksu analogije sa prirodom nisu bile strane. Nije mogao da previdi sličnosti kretanja ljudi sa rečnim tokovima, žuboravim i mirnim, kako kad, ali takođe i sa plahovitim bujicama i bučnim survavanjem vodopada u ponor .

Bleštalo je kao usred dana, od veštačke svetlosti koja se od dnevne razlikovala neurasteničnim treptanjem. Potpunim odsustvom spokoja.

Možda mu je i zbog toga pala na pamet paradoksalna misao da svetla Njujorka i nemaju za svrhu da rasteruju tamu. Da noću šire prostore vidljivosti i, shodno tome, sigurnosti. Da, naprotiv, imaju sasvim drugačiju namenu: da uzburkaju čula prolaznika tako što će im manje osvetljavati put a više ih držati u stanju napetosti, nekoj vrsti unezverenosti takoreći, koja će ih mamiti da urone u mračnije, neistražene i ne sasvim sigurne gradske predele.

Haotična užurbanost prolaznika i žmirkanje raznobojnog svetla potpuno su se, uostalom, podudarali sa slikom koju je o Njujorku oduvek imao. I pre nego što je u njemu proveo deo života. Slikom, kako je već rečeno, džinovskog ciklotrona u kome se premeću mirijade čestica.

Više puta se već uverio da, kada je reč o velikim, bolje reći mitskim gradovima, čovek ne mora da je fizički prisutan u njima da bi ih upoznao. Nije, drugim rečima, neophodno da boravi u Njujorku, Parizu ili Moskvi da bi sasvim jasno video njihove simbole: Empajer stejt bilding,

Ajfelovu kulu i zidine Kremlja. Moglo bi se čak reći da su oni hiljadama fotografija i filmova tako snažno utisnuti u pamćenje da gotovo ukidaju potrebu da se dožive i u stvarnosti jer su u svesti gotovo oduvek prisutni.

To „oduvek“ je Uliksa dovodilo u zabunu, ako ne i rastrojvalo, jer se, kako je stario, sve češće raspinjao nedoumicom da li je njegov život obeležen, možda čak i uslovljen, simbolima, praslikom i prauzorom „večnog putnika“, ili stvarnim, kako bi deca rekla, „istinskim“ događanjima. Da li je, drugim rečima, sve bilo samo san, što je svakako lepši način da se opiše nepodudarnost priče i stvarnosti.

Nije jedino njega mučila nepouzdanost sećanja. O tome je nešto imao da kaže i dvoranin cara Haila Selsija, čije je reči verno zabeležio poljski novinar Rišard Kapušćinski:

„Naravno da se sećam. Pa to je bilo gotovo juče. Skoro juče, pre jednog veka. U ovom gradu, ali već na drugoj planeti koja se udaljila. Kako se sve to meša, vreme, mesto, mrvljenje celine u komade, nesastavljive. Samo uspomena, to je jedino što je sačuvano od propasti, jedino što ostaje od života.“

Za razliku od abisinskog dvoranina, Uliks nije živeo samo od uspomena. Možda zato što mu žed za novim saznanjima ni u poznim godinama nije usahla.

Tragajući za svojstvima Njujorka, koja su suštinski različita od onih u drugim gradovima, zaključio je da to nisu mitske slike, čak ni one o vavilonskom ili možda samo faustovskom propinjanju u nebo. Ono što Njujork čini

različitim jeste atmosfera. Grozničava pomama. Neka vrsta nepodnošljivog i samo donekle kontrolisanog ludila.

Sumnjao je, otkad zna za sebe, da Njujork boluje od visokog krvnog pritiska. Na takvu kliničku sliku upućivala je neprestana, nadražujuća uskovitlanost svih čovekovih čula, praćena bez prestanka isto tako rastrojavajućom bukom sirena. Vremenom je naučio da ih razlikuje kao instrumente u simfonijskom orkestru. One najpiskavije pripadale su hitnoj pomoći, sirene koje zavijaju sa prekidima policiji i dubokog tona, kao zvuci trombona ili bas-trube, vatrogasnim kolima. Dok je na raskršću čekao da se pojavi zeleno svetlo, upozoravale su ga, upornom nametljivošću, da u Njujorku ne prođe ni tren a da nekom ne zatreba pomoć ili da nešto ne gori. Bilo mu je potrebno više meseci da se na njih navikne. Da nepodnošljivu buku sirena prihvati kao muzičku pratnju postojanog i otuda neizbežnog neurasteničnog bunila. Sebe je u stvari počeo da doživljava kao pravog „Njujorčanina“ tek kada na njih više nije obraćao pažnju.

Šta preostaje čoveku u tako čudovišnom mehanizmu u kome su poluge upravljanja daleko od njegovog domašaja, pitao se obeshrabreno?

Jedino da se prepusti inerciji. Šta drugo?

Tešila ga je pomisao do koje je još ranije došao na galeriji Grand central terminala da su sva ta samo naizgled nasumična kretanja na neki neobjašnjiv način ipak usmeravana. Da svaka od čestica na kraju nađe put.

„Ne baš svaka, doduše, mirio je suprotstavljena stanovišta upravo u trenutku kada je atletski razvijeni crnac proleteo biciklom kraj ljudi koji su čekali na promenu svetla na raskrsnici takvom brzinom da ih umalo nije pokosio.

– Eto jedne čestice koja se otkačila – promrmljao je više za sebe.

To se moglo i doslovno shvatiti jer ludački zaošijani biciklista, koji je uz to prošao kroz crveno svetlo, ne samo da se nije izvinio prolaznicima, već ih je, naprotiv, zasuo bujicom uvreda.

Stariji čovek je nemoćno raširio ruke. Kuckajući se kažiprstom po slepoočnici pokazao je na biciklistu, koji se mahnito okrećući pedale brzo udaljivao:

– Lunatik!

Uliks se spremno saglasio:

– Lunatik, šta drugo?

U blizini Tajms skvera, tamo gde se Sedma avenija uliva u Brodvej, naišao je na još jednu česticu koja se izdvojila ali, kako mu se činilo, na prihvatljiv, takoreći programirani način. Na pešačkom ostrvu, nasred ulice, mladić sa dugom plavom kosom, nag do pojasa, pratio je sebe na gitari. Obnaženost leti Uliks bi jedva i primetio. Ali je za kraj hladne jeseni, sa niskim temperaturama, i za Njujork bila neobična. Kao da uličnom pevaču to nimalo nije smetalo, pevao je kaubojske balade sa vešto glumljenim zanosom, prateći krajičkom oka da li se futrola gitare puni novčanicama darežljivih prolaznika.

Tajms skver je prepoznao već izdaleka. Najviše po slapovima reklama. Na samom trgu slapovi su prerasli u vodopade, koji su žuborili nad glavama prolaznika. Kao i mnoštvo drugih šetača, većinom gosti, sudeći po tome što se nigde nisu žurili, Uliks je sa pokretne bleštave trake čitao vesti ili zaneseno zurio u raznobojne reklame koje su se brzo smenjivale.

Dok je sa dečjom ljubopitljivošću zurio u *perpetuum mobile* svetlosnih treptaja, iz obnevidelog mnoštva otkide se još jedna čestica.

Nije odmah shvatio šta se događa. Video je samo mladog čoveka kako, mašući nožem, sprečava policajca da mu se približi. Potom istu osobu kako besomučno beži, preskačući sa panterском gipkošću, što je bilo zaista zadivljujuće, preko krovova automobila.

Čuvarima reda u uniformi pridružili su se i drugi u civilu. Nekako su sustigli i savladali begunca koji se jarošno otimao. Ugurali su ga brzo u kola koja su, sa zasenjujućim rotacionim svetlima, više ličila na reklamno nego na policijsko vozilo.

– Šta se događa – Uliks se nadao da će vratar bulevarskog pozorišta odeven u gizdavu admiralsku uniformu (ne bilo koju uniformu već onu koja je mogla da pripada admiralu Nelsonu, zapovedniku flote u vreme najveće pomorske slave Britanije, na primer), znati nešto više od običnih prolaznika.

– Ništa neuobičajeno – objasnio je ovaj. – Policija, s vremena na vreme, rasteruje sa ulica prodavce narkotika.

Na oprezno izrečenu Uliksovu sumnju da se, kako tvrdi sagovornik, droga prodaje „na svakom drugom ćošku“, vratar prerušen u admiralu ili admiral u vratara – da li od umora ili od mnoštva utisaka Uliks više nije bio siguran koji je od njih istinit a koji lažan – pozvao se uvređeno, kao na svedoke, na državnog tužioca Đulijanija i senatora D'Amata.

– Oni su na uglu Sto šezdesete ulice i Avenije Amsterdam kupovali kesice sa krekom kao što se kupuje paradajz

ili južno voće. Tužilac je imao na sebi prsluk Anđela pakla, dok je senator, za tu priliku, izabrao kostim igrača bejzbola. Pokazalo se da za prerušavanje nije postojala nikakva potreba jer ih neuki ulični prodavci ne bi prepoznali i da su bili uobičajeno odeveni.

Da je dobro obavešten, vratar, ili možda ipak admiral, potvrdio je i zapažanjem da je cela „operacija“ kupoprodaje kreka trajala samo trideset sekundi.

Uliks je, doduše, znao za novu vrstu droge na bazi kokaina koja se, za razliku od prethodne, otmenije salonske verzije, ne ušmrkava, ali je te večeri prvi put čuo da upravo ona, brže od ijedne druge, dovodi korisnika u stanje potpune zavisnosti. Da sve bude još zlokobnije nova „plebejska podvrsta“ mogla se spraviti u običnoj kuhinji te je zato bila i jevtinija.

Saglasivši se sa Uliksom da se, zbog niskih cena, nova droga lakše nabavlja i više troši, „admiral“ je primetio da „potrošnja“ nije sasvim odgovarajuća reč.

– Epidemija bi bila kudikamo prikladnija.

Primetivši začuđeno lice sagovornika tutnuo mu je primerak *Njujork tajmsa* sa podrobnim izveštajem o jednoj od racija u kanjonima Vol strita.

– Znači li to – interesovao se Uliks – da je narkomanija podjednako raširena i u sirotinjskim i u bogataškim krajevima Njujorka?

– Naravno da je podjednako raširena, „admiral“ je neuvijeno stavljao do znanja da u tako nešto može da sumnja samo neko ko je beznadežno naivan, ako ne i nešto gore.

– Ali zašto, zaboga? Mogu da razumem da utehu u drogi traže osujećeni i nemoćni. Ali zašto bogati? Oni bar ne moraju da kupuju iluzije?

– Visoko plaćeni poslovi, naročito oni u bankarstvu i upravama velikih kompanija, u isto vreme su izloženi najvećem pritisku – „admiral“ je sada već govorio glasom psihoterapeuta. – Mnogi poslovni ljudi gube smisao za ravnotežu, odnosno sposobnost da se takođe posvete porodici. Sve više je zbog toga zavisnika koji visoke profesionalne domete plaćaju uznemirenošću i emocionalnim oštećenjima. Stoga nije nimalo neobično što neki od njih napetost ublažavaju drogom.

Da je zaista tako Uliks se uverio brže nego što je očekivao.

Samo što su se policijska kola udaljila, na mestu privedenog pojavio se novi prodavac. Da nije svojim očima video kako odvođe prethodnog, Uliks bi se zakleo da je reč o istom mladiću.

Sve je, dakle, bilo kao i ranije. Pola minuta je bilo dovoljno da se obnovi isporuka narkotika.

– Zavisnici više ne moraju da odlaze u Harlem ili u Bronks jer se krek prodaje i ispred Katedrale Svetog Patrika na Petoj aveniji. Kao i na Tajms skveru – primetio je više ravnodušno nego obeshrabreno „admiral“, koji se Uliksu ponovo predstavio kao vratar.

To što se jedni isti ljudi, gotovo je bio u iskušenju da ih opiše kao „prikaze“, pojavljuju u različitim obličjima, za Uliksa je bilo još jedno zbunjujuće otkriće. Zaista mu je bilo teško da sačuva uravnoteženost ili makar samo prisebnost u gradu u kome se ista osoba, sa podjednakom uverljivošću, predstavlja i kao admiral Nelson i kao vratar bulevarskog pozorišta.

Iako te večeri čestice više nisu iskakale iz ustaljenih orbita, grad je sačuvalo neukrotivu živost kao da pati od neizlečive nesаницe.

Uliks je dobro poznao takvo stanje duha, koje je Aristotel opisao kao energiju koja sama sebi određuje pravac ili kao višu delatnost koja svoj cilj ima u sebi.

Pa, iskreno govoreći, uprkos velikodušnom nastojanju da grčkom pojmu neprestane aktivnosti *entelehiji* nauče njujorško ruho, u besomučnosti velegrada nije video ništa uzvišeno. Možda i zbog toga što se umorio od prekomernog hodanja. Od svetlosnih i zvučnih nadražaja koji su se obrušavali na čula kao lavina.

Iako za nove utiske više nije bilo prostora, pojava oklopnih kola usred Menhetna iznenadila ga je. Sa olakšanjem je otkrio da je reč samo o vozilu za prenos novca iz banke. Nasmejao se: „Kada je o novcu reč, Njujork je uvek u opsadnom stanju.“

Ulice su odjednom opustele kao da je prolaznike sa njih oduvao džinovski ventilator. Do tada bučne avenije delovale su bez ljudi ne samo uznemirujuće, već i preteće. Mogao je lako da zamisli da veliki gradovi tako izgledaju posle neke velike nesreće. Nije mu ipak prijalo da sebe uverava kako je to što vidi samo privid katastrofe. Da je Njujork, uprkos sablasnoj ispražnjenosti do malopre prepunih avenija, još uvek na svom mestu.

Suočavajući se u životu sa mnogim strahovanjima nije mogao ni da zamisli da će ih strah od pustih ulica nadmašiti. Ponovo je, ko zna koji put, zaključio da su „predstave o stvarima gore od samih stvari“. Drugim rečima, lakše mu je padalo da se hvata ukoštac sa stvarnim opasnostima, nego da zamišlja šta sve može da iskrсне na uglu avetinjskih, praznih ulica. Što se njega lično tiče Njujork je bio pravo mesto da se uveri kako je strah od ničega isto tako velik kao strah od nečega.

Do ulaza u podzemnu železnicu čuo je samo kloparanje svojih potpetica. U vagon se sručio zajedno sa grupom veselih pripitih mladića. Anestezija, nažalost, nije dugo trajala. Kako se voz udaljavao od Tajms skvera, tako ga je budrost napuštala. Na domaku Central parka nije se više razlikovao od drugih putnika koji su, isto tako umorni i potišteni, uranjali u mračnu noć.